

И З В О Р

БРОЈ 60

З
В
О

ЛИСТ ЗАЈЕДНИЧКОГ ВЕЋА

ОПШТИНА
ДВОНЕДЕЉНИК

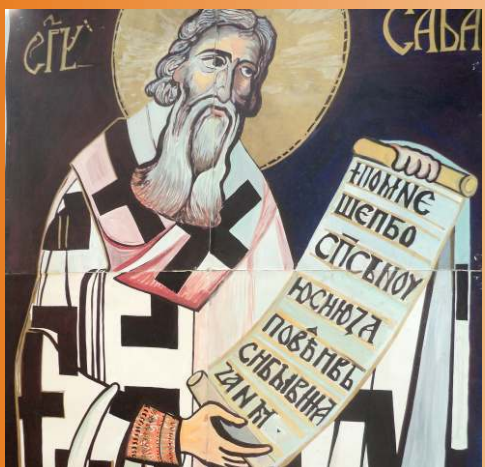
02/2013
ГОДИНА VII

Книг:

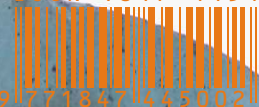
ОДШТЕТА ЗА УБИЈЕНЕ У СЕЛУ
ВАРИВОДЕ

У ЦЕЛОЈ ХРВАТСКОЈ
ПРОСЛАВЉЕНА ШКОЛСКА
СЛАВА СВЕТИ САВА

ISSN 1847-4454

ДЕЛИМИЧНО ЗАДОВОЉЕЊЕ ПРАВДЕ ПО ТУЖБИ ЈОВАНА БЕРИЋА ЗА СТРАДАЊЕ СВОЈИХ РОДИТЕЉА НАКОН ОПЕРАЦИЈЕ ОЛУЈА

Држава Хрватска, након седам година судског процеса и седамнаест година након убиства српских цивила у селу Вариводе, коначно је донела прву пресуду у корист породице жртава и дужна је да им исплати 540.000 куна одштете.

Ради се о пресуди у грађанској парници за накнаду штете у којој је призната одговорност државе за злочине почињене током и након војне акције "Олуја". Највише захваљујући ревизији Врховног суда који је наложио понављање судског поступка, заузевши став да је у Вариводама почињен терористички акт за који одговара Република Хрватска, те да тужитељи, у овом случају породица Берић, имају право на одштету без обзира на то што

Јован Берић у судници у ишчекивању пресуде

Одштета за убијене у Вариводама

убице њихових родитеља нису познате, ухваћене нити процесуиране.

Општински суд у Книну, под председавањем **Ане Јелеч Пециреп**, 23. јануара донео је неправомоћну пресуду у корист **Јована Берића**, по којој држава Хрватска њему и његовим двама сестрама, мора да исплати одштету у висини 540.000 куна (око 71.000 евра), за насилну смрт њихових родитеља **Радивоја** и **Марије Берић**, убијених у селу Вариводе 28. септембра 1995. године. Суд је као делимично основан прихватио тужбени захтев Јована Берића и

његових сестара, те наложио Републици Хрватској да им у року од петнаест дана, исплати износ од 540.000 куна, од чега сваком од тужитеља припада по 180.000 куна заједно са законском затезном каматом.

За већи износ траженог од стране тужитеља, тужбени захтев одбијен је као неоснован. Тако гласи неправомоћна пресуда Општинског суда у Книну, у спору који је Јован Берић, заједно са своје две сестре водио против РХ, тражећи од државе одштету за претрпљену душевну бол због смрти родитеља убијених у Вариводама септембра месеца 1995. године.

Подсећања ради, 28. септембра 1995. године, четрдесет дана након прекида ратних дејстава, у селу Вариводе, општина Кистање, непознати починиоци у униформама Хрватске војске, убили су девет особа старије старосне доби, међу

којима и родитеље Јована Берића, Радивоја и Марију Берић. За почињени злочин у Вариводама сумњичило се шест особа, припадника Хрватске војске, који су због недостатка доказа ослобођени кривице.

- Није спорно да је село Вариводе ослобођено 5. августа 1995. године и да је непуна два месеца након заузимања овог подручја дошло до насилне смрти, како родитеља тужитеља тако и још седам цивила, све редом српске националности, да се радило о особама старије животне доби, да су убиства, односно насилне смрти извршене на њиховим кућним праговима, те да је Врховни суд у својој одлуци заузео став да предметна штета има свој узрок у терористичком акту, а за штету у терористичком акту, када починилац није познат, РХ је по прописима одговорна, тако да приговор тужених да не постоји основа одговорности државе није основан. Исто тако ни приговор тужене државе за застару није основан. Наиме, у складу са законским прописима, застарани рокови су почели тећи од 1. јула 2003. године. Ако се узме у обзир да су се тужитељи први пут обратили државном тужилаштву са захтевом за мирно решење спора 2005. године, тада је дошло до прекида застараних рокова и сви

застарни рокови до тада се не рачунају. Када се узме у обзир тај датум и датум подношења тужбе, јасно је да није истекао рок застаре, рекла је у образложењу пресуде судија општинског суда у Книну Ана Јелеч Пециреп.

Додала је и то да је тужба делимично прихваћена, да је суд умањео тражену одштету од 900.000 куна, у складу са законским ограничењем које каже да суд може досудити само 60% износа траженог за терористичке акте.

Тужитељ Јован Берић, након изречене пресуде, видно потресен, рекао је како је донекле задовољан неправомоћном пресудом.

- Након неизвесности која је до сада трајала, мислим да коначно могу мало одахнути. Ово је нека мала сатисфакција. Верујем да ће и деца преосталих жртава бити охрабрена овом пресудом, иако све мање верујем да ће убице мојих родитеља, рођака и комшија икада бити ухваћени и кажњени.

Пуних осамнаест година након убиства родитеља дочекао је признање одговорности државе, која након Олује није испунила свој главни и основни задатак и заштитила невинце цивиле.

Суђењу је и овај пут присуствовао **Еуген Јаковчић** из центра за суочавање са прошлошћу-Документа, који је још једном критиковао ДОРХ.

- Данашњом пресудом поклопили су се интереси РХ и Јована Берића. Чије је интересе све ове године штитио ДОРХ не пристајући на нагодбу и чинећи све да породица убијених не добије одштету? Они нису штитили интересе РХ, већ све време штите државни буџет. Срамотно је, а ту опет упућујем критику државном тужилаштву, да се Јован Берић годинама морао повлачити по судовима како би доказао оно што је апсолутно свима јасно. Ипак, Јован Берић и његове сестре су једни од ретких породица

убијених и несталих који су добили одштету, а да не постоји казнена пријава за почињене злочине. То је оно што охрабрује и што је велика ствар, рекао је Јаковчић додавши како у Хрватској постоји још 118 случајева сличних случају Јована Берића.

- Све те породице се неће моћи позвати на овај случај јер Хрватска нема преседански правни систем. Исто тако неће моћи ићи ни у грађанске парнице, у случају да их нису покренули на време попут Јована Берића, јер су случајеви отишли у застару, појаснио је на крају Јаковчић.

С обзиром да је пресуда неправомоћна државно тужилаштво РХ се на њу може жалити, но још увек није познато хоће ли то и учинити.

Васка Радуловић

АГОНИЈА ДУГА СЕДАМ ГОДИНА

Тужбу за обештећење Јована Берића и његових сестара најпре су одбили нижи судови у Книну и Шибенику али је прошлогодишњом пресудом Врховног суда пресуда поништена и случај враћен на ново суђење. Како починиоци злочина нису пронађени и процесуирани, Врховни суд је утврдио да деца убијеног брачног пара Берић имају право да буду обештећена. Врховни суд је исто тако утврдио да је убиство српских цивила у Вариводама код грађана изазвало осећај страха, ужаса и сопствене несигурности, па су тим чином остварена обележја терористичког акта.

Овом пресудом прекинута је седмогодишња агонија парницења Јована Берића и његових сестара, којима је исти суд претходно одбацио тужбу против РХ, као неутемељену са срамним образложењем да се тачан мотив убиства не може утврдити.

Еуген Јаковчић и Јован Берић

пише: Славко Бубало

● **„Да живимо сви у слози Свети Саво ти помози“ није само апел који наш народ вековима понавља као недостижан циљ. Слога треба да нам буде на уму стално и треба да траје и у временима када живимо добро и када немамо терета, а не само онда када нам је тешко.**

Сваки месец треба да буде као јануар

Када је у питању српски народ сваки месец у години карактеристичан је по неким дешавањима. Протекли јануар и по више њих. Бадњак, Божић, Православна Нова година, Богојављење, Свети Јован, Свети Сава. Јануар просто одише српством и православљем. Народ се окупља у црквама, у својим домовима и у кругу породице, на свечаним академијама, Светосавским баловима и приредбама у школама. Све почиње Бадњаком, а као круна ових дешавања је Савиндан. И мада се све то дешавало и претходних година и увек је било лепо и свечано, ове је године, бар се мени тако чини, све било и лепше и свечаније. Никад пуније цркве, никад боље и посећеније светосавске приредбе. Свети Сава се на велика врата вратио међу Србе који у његовом животу и делу проналазе инспирацију да преброде све недаће и изазове које је пред њих поставила ни мало пријатна садашњица.

Са свих страна наш народ притисла је мука и безнађе. Косово и Метохија су одавно изгубљени и сад водимо унапред изгубљену битку да сачувамо минимум права народа који је тамо остао. Ратови за које нисмо били припремљени и којима се нисмо надали, ма шта сви други тврдили, су нас исцрпили и материјално, и емотивно и духовно, а притисак међународне заједнице и даље не јењава. Изгубили смо традиционалне савезнике, а нове тешко придобијамо. Од нас се тражи немогуће, тражи се да прихватимо неприхватљиво, да ћутимо о ономе што о чему не смемо, да слушамо оно што се слушати не може. Од нас се тражи да се одрекнемо себе, своје традиције, своје вере, своје културе, да будемо кротки и послушни. То се врло јасно видело и након прославе православне нове године коју је у седишту Уједињених нација организовао садашњи председник Генералне скупштине Вук Јеремић. Марш на Дрину Станислава Биничког који је као последњу композицију извео хор Вива Вокс засметао је муслиманима из Америке. Композиција која чак нема ни речи толико им је запарала уши да су својим протестом натерали генералног секретара УН-а Бан Ки Муна да им упути неки

вид исприке. Мајке Сребренице отишле су толико далеко да су Вуку Јеремићу и његовој мајци Сени упутили отворено писмо.

„Ми, мајке, супруге, ћерке и сестре 10.000 жртава геноцида у Сребреници, које су српски крволоци мучки побили управо уз звуке „Марша на Дрину“, огорчени смо да ви, господине Вуче, као син мајке Сене и унук Садете и Шерифа, у седишту највеће светске организације пропагирате српски фашизам тако што доводите хор и оркестар који изводи српску корачницу уз коју се, још од Првог светског рата, пролива муслиманска крв са ове стране Дрине. Комплекс који ви имате зато што сте пореклом муслиман, и због којег желите бити већи Србин од патријарха, немојте лечити преко наших мртвих које су ваши сународњаки Срби побили само зато што су били муслимани. Немојте нама, преживелим жртвама геноцида у Сребреници, наносити додатну бол“, пише између осталог у том писму.

Из цитираног произилази да су терор у Првом светском рату доживели муслимани, а не Срби који су у њему изгубили готово 26% становника и трећину мушке популације, односно 450.000 војника и 650.000 цивила уз 1.250.000 рањених. Тиме се Србима жели набити кривица не само за овај последњи, него и за све претходне ратове. Са пет, број жртава у Сребреници најпре је нарастао на осам, а у овом писму на чак десет хиљада чиме се жели додатно појачати утисак и набити комплекс не само Вуку Јеремићу него и целом српском народу.

„Аргументом“ да су „српски крволоци“ у Сребреници убијали баш уз звуке Марша на Дрину ову композицију желе да ставе на листу непожељних и огаде је целом свету па и самим Србима. На тај начин повлаче паралеле са нацистима који су у конц-логорима слушали Баха, Бетовена или Моцарта док су убијали Јевреје или усташама који су у јасеновачком логору изводили Малу Флорам Иве Тијардовића док су у истом убијали Србе.

Баха, Бетовена, па и Малу Флорам нико није успео да скине са репертоара филхармонија и опера па се топло надам да

неће ни Станислава Биничког и његов Марш на Дрину, из простог разлога што ни Бинички ни његов марш немају никакве везе са оним што у писму Јеремићу и његовој мајци тврде потписани. Хор Вива Вокс одржао је у УН-у предиван концерт и то је оно што је дотичнима засметало. Није њима засметао Марш на Дрину, то је само згодан изговор, њима је засметао српски дух и целокупна добра атмосфера у УН-у где је цела сала на ногама и уз аплаузе испратила наступ овог хора. Забога, Срби су задужени само за скандале не и да некога задиве, њима таква улога треба да буде забрањена.

На улогу скандал мајстора коју желе да нам доделе не смемо никада да пристанемо. Због свега тога стих Светосавске химне „Да живимо сви у слози Свети Саво ти помози“ није само апел који наш народ вековима понавља као недостижан циљ. Слога треба да нам буде на уму стално и треба да траје и у временима када живимо добро и када немамо терета, а не само онда када нам је тешко. Слога нам треба не зато да би је искористили да наудимо или напакостимо другима него зато да би наш народ напредовао и био користан и себи и онима који живе уз нас и око нас. Дубоко сам уверен да Марш на Дрину није изведен да би се некоме напакостило, он је нераскидиви део наше културне традиције, а то што је некога можда и повредило, боже мој. Многе добре ствари у историји су злоупотребљене тако да их је бесмислено и набрајати.

Као народ имамо једну врло лошу карактеристику, а то је да се хомогенизујемо само онда када смо угрожени. То под хитно морамо да мењамо ако желимо да нам буде боље. Прегнућа неког народа су велика једино онда када зна шта жели и када зна како то да оствари, а то не може без заједништва.

Зато сваки месец и сваки дан у години треба да буде као јануар, а све што чинимо треба да буде светосавски, да одише миром, јединством, заједништвом, скромношћу, трпљењем, братском љубави међу собом али и према другима, да нас са њима повезује, а не да нас од њих дели.

ВИШЕ ХИЉАДА ЉУДИ, УГЛАВНОМ ИЗ УНУТРАШЊОСТИ ХРВАТСКЕ, ПРОТЕСТВОВАЛО У ВУКОВАРУ ПРОТИВ УВОЂЕЊА ЋИРИЛИЦЕ И СРПСКОГ ЈЕЗИКА У СЛУЖБЕНУ УПОТРЕБУ

свратила у оближње Борово под изговором да желе да одају пошту погинулим хрватским полицајцима 1991. у овом месту. Код самог споменика зауставила су се два аутобуса беломанастирских регистарских ознака, а један је паркиран испред зграде општине. Малобројни припадници полиције били су на паркингу испред фудбалског игралишта боровске Слоге. Из аутобуса паркираног пред општином истрчала су три младића и улетели у оближњи кафић те насрнули на најближег младића који је унутра седио. **Милан Лукић** добио је ударац ногом у леђа од чега је пао и ударио главом од под. Нападачи су преврнули један стол и истрчали напоље. У међувремену неколицина путника изашли су из аутобуса и са поломљене жардињере бацали комаде као и бицикле који су се пред њим налазили, га-

Жао им што у Вуковару није било Олује

На скупу против ћирилице, најмање се причало о ћирилице. Ко је дошао да чује неки аргумент зашто у Вуковару не би требало да се поступи по Уставном закону остао је ускраћен све до краја протеста када је „Стожер за одбрану хрватског Вуковара“ изнео седам захтева упућених Влади, Сабору и представницима града. Од Владе се, наиме, тражи да се безусловно заустави спровођење Уставног закона о правима националних мањина све док Уставни суд не оцени уставност Уставног закона. Од надлежних институција затражено је издавање боравишних и пребивалишних потврда за сваког грађанина Вуковара како би се утврдио тачан број становника, а између осталог Стожер је затражио и да се открију и процесуирају ратни злочини и да се расветли истина о несталима.

Пре скупа спомињан је мораторијум на увођење ћирилице од 10 до 50 година, међутим са бине је у суботу јасно и гласно поручено: "Никада српски језик у Вуковару". Председник Стожера **Томислав Јосић** имао је на крају и поруку за све Србе који и даље сањају да ће у Вуковару бити равноправни грађани.

- Овде се није догодила Олуја као у другим деловима Хрватске, а да јесте не би вас овде било. Стално тражите нека своја права, а никада ни на латиници ни на ћирилице нисте рекли истину о несталим грађанима Хрватске, поручио је Јосић.

И то је отприлике сиже онога што је на двосатном скупу могло да се чује о двојезичности. Све до тада догађај је више лично на песничко вече него на протестовање против нечега или против некога. Ред рецитација, ред тамбураша, па мало културно - умет-

ничких друштава испресецаних пуштањем ратних радио извештаја покојног новинара Синише Главашевића. Повремени повисици: "Ово је Хрватска" и "Вуковар, Вуковар" прекидани су додуше малобројним паролма типа: "За дом! Спремни!" Традиционално "мерење висине кукуруза" момака окупљених око заставе на којој је писало "Нуштар" није забележила ни једна камера која је тог дана била на паркингу испред хотела Дунав. Према проценама организатора било је 20.000 присутних протестаната из целе Хрватске.

И заиста је тог дана било аутомобила и аутобуса са разним регистарским таблицама од Осијека до Дубровника. Била је то идеална прилика да се у Вуковар понесу униформе, ратни амблеми и заставе да не сакупљају прашину до следећег 18. Новембра. У суботу, другог фебруара било је и других вести. Јутарњи лист је јавио да је у последњих пет година 100.000 људи у земљи постало сиромашно, министар финансија је говорио о последицама најновијег пада кредитног рејтинга, било је тачно 370.000 регистрованих незапослених, али ни једна вест није била важна као ова, иако се у Вуковару окупио мањи број грађана него што овај град има становника. Када се гужва развила град је остао онако пуст како и буде осталих 364 дана у години са проблемима који се исто пишу и на латиници и на ћирилице.

Шта се заиста десило у Борову

Као да им је читав програм приређен на протесту био мало да би се решили негативне енергије прикупљене последњих месеци три аутобуса пуна протестаната су након митинга

ђајући младиће који су почели да истрчавају из кафића. На локалу нема оштећења јер нису погодили стакло. Тек тада је притрчала полиција са паркиралишта удаљеног стотињак метара и изгреднике потерала у аутобус. Младићима из кафића путници из аутобуса добацивали су псовке и увреде, а иако је М.Л. показивао младића који га је ударио и након тога сео у шараге аутобуса, полиција га није привела нити је од њега затражила изјаву. Након тога аутобуси су удаљени са места догађаја.

Иако су на лицу места били једино новинари ТВ продукције ЗВО-а и екипа РТС-а и само они знају шта се заиста догодило, поједини медији усудили су се да некоректно устврде како су аутобуси претходно били каменовани иако у центру села, сем поменуте жардињере уопште нема камења. Да је то истина нико не би пропустио прилику да сликом прикаже демирани аутобус и тако докаже то што тврди.

Младић који је због ударца пао и ударио главом у под је иначе син свештеника СПЦ из Борова **Чедомира Лукића**, два пута је након инцидента повраћао што је указивало на потрес мозга због чега је био задржан у болници.

За неверовати је и изјава полиције да се овај догађај не може повезати са протестом против ћирилице одржаном само који сат раније у Вуковару.

Заједничко веће општина из Вуковара најавило је да ће о свему што се дешава у вези са непоштивањем Уставног закона о правима националних мањина обавестити представнике Европске комисије у РХ као и високу представницу ЕУ, **Кетрин Ештон**.

ЗОРАН БАЋАНОВИЋ НОВИ ЈЕ ПРЕДСЕДНИК ОДБОРА ЗА ЉУДСКА И МАЊИНСКА ПРАВА. ЗА ИЗВОР ГОВОРИ О ПЛАНОВИМА ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ РАДА ОВОГ ОДБОРА И ЛИЧНИМ ИСКУСТВИМА НА ПОЉУ МАЊИНСКИХ ПРАВА.

пракса која не доприноси правној сигурности и поштовању људских права у овом делу РХ.

● **Имате ли неких личних искустава, да ли сте и сами доживели да је неко ваше право прекршено, где сте били дискриминисани?**

- И сам сам осетио разне облике дискриминације, али то можда није било толико значајно. Наиме приликом предаје документације за упис у Именик приправника ХОК-а (Хрватска одвјетничка комора) одбијен ми је упис са образложењем да потпис на захтеву мора да буде исписан писмом које је у службеној употреби у РХ, иако је цео текст захтева био исписан латиничним писмом. Оно где сам сигурно био дискриминисан било је приликом пријављивања за радна места у институцијама РХ, било да се ради о јавним телима државне управе или у судским телима. Ту сигурно нисам био третиран једнако као и припадници већинског народа. Могу да кажем један податак, да од 2005. до 2010. године од преко 20 приправника који су примљени у суд или тужилаштво РХ односно Државно тужилаштво, није примљен ни један припадник

“Пракса девалвира иначе добре законе”

● **Господине Баћановићу, на недавно одржаној скупштини ЗВО-а постављени сте за новог председника Одбора за људска права ЗВО-а. Како сте се снашли, с обзиром да сте већ неколико месеци раније почели да радите?**

- Именован сам 21. јануара, а са радом сам почео пре два месеца. За та два месеца имао сам већ прилику да радим на неким случајевима који су и до сада били актуелни.

● **Неко вас је упутио у посао?**

- Наравно, имао сам помоћ својих колега, првенствено господина **Радована Мајског** који је водио овај одбор у протеклом периоду, а истакао бих и помоћ секретара ЗВО-а, госпође **Драгане Јецков**. И она ми је помогла да се упутим у рад овог одбора, проблематику у кршењу људских права и све што је до сада био предмет рада овог одбора.

● **Да ли сте до сада прегледали архиву и упознали се са минулим радом свог претходника?**

- Није било времена да прегледам архиву од уназад неколико година како би имао бољи увид у рад тог одбора. Углавном сам успео да се упутим у оне случајеве који су још увек активни односно, који су још увек у поступку.

● **Пратили сте ту проблематику. Да ли би могли да дате сажети опис стања људских права српске заједнице која живи у овом делу Хрватске, како их Ви видите?**

- Наравно, будући да сам припадник српске

заједнице и живим на овим просторима од рођења. Сигурно да од када сам на овом радном месту имам бољи увид у стање људских права у овом делу Републике Хрватске и могу да кажем да не можемо да будемо задовољни ни нивоом поштовања људских права, нити нивоом правне заштите у оквиру механизма који постоје у правном систему РХ. Људи се сусрећу са проблемима због којих не могу да остваре ни своја елементарна права. Конкретан пример су људи којима се оспорава право на држављанство РХ, иако су рођени овде, школовали су се у РХ и живели у њој све време. То су људи који морају да прођу сву процедуру за добијање држављанства РХ као да све претходно набројано није случај. То укључује пријављивање као да су страни држављани, кроз стални боравак и све друго што закон намеће. То је сигурно један од најдрастичнијих облика кршења људских права на овом подручју, а да не помињем и нека друга права везана за на пример, конвалитацију правних аката донесених за време бивше РСК. Имамо примера да су два човека радили исти посао, а једном је радни стаж конвалитован док је другом та конвалитација одбијена. Посредством Управног суда тражили смо правни пут, а неки случајеви се воде и на Уставном суду, односно неки људи су подносили и тужбе за повреду својих уставних права. Ту постоји једна неуједначена правна

српске националне мањине, припадник наше заједнице. Уредно сам се пријављивао на конкурсе, позивао се на члан 22. Уставног закона о правима националних мањина, али све то није вредело.

● **Кажете позивали сте се на тај члан закона, какав је одговор био?**

- Није га ни било, а ја никада нисам ни покушао да судским путем докажем да сам дискриминисан. Закон о дискриминацији заживео је у РХ тек од 2009. године, до тада ни није било могућности да тражим правну заштиту на тај начин, али питање би било и шта бих тиме постигао. Јер, ако ви морате да се судите са неким, рецимо две или три године, на Управном суду, колико у просеку траје поступак пред њим, поставља се и питање исплативости таквог поступка. На крају, и да су вођени ти поступци не би могао да кажем да би они били успешни у смислу остварења тог права. То је у пракси јако тешко доказати.

● **Значи наши грађани су у принципу и де-стимулисани да се позивају на тај члан закона? Ако нема никакве користи зашто тај закон уопште постоји?**

- Могу да говорим само на основу личног искуства, али не и у име целе заједнице. Ипак, ако се ви стално пријављујете на конкурсе пет, шест, седам, десет пута, и то ваше право не буде испоштовано, то сигурно делује де-стимулишуће на вас ако имате квалификације за то радно место, али су због припадности

одређеној заједници ваше могућности или сужене или сте потпуно искључени.

● **Колико Одбор може да помогне грађанима? Како то изгледа у пракси?**

- Одбор је замишљен тако да служи као сервис грађанима за пружање правне помоћи. Одбору могу да се јаве сви људи који имају било какав проблем везан за остваривање имовинских, статусних или било којих других права. Колико он може да делује у смислу да побољша стање наше заједнице, то не могу да кажем. Сам Одбор је замишљен да пружа правну помоћ, и то примарну правну помоћ, људима који имају проблема у остваривању својих права.

● **Шта значи то примарна правна помоћ?**

- Примарна правна помоћ значи пружање правне помоћи у виду савета, писања тужби, жалби, молби и свега осталог што иде, са изузетком заступања особа пред управним и правосудним телима. Не може се странци пружити помоћ на начин да је се заступа у поступку него само давањем савета и писањем поднесака.

● **И све је то бесплатно?**

- Наравно, то је бесплатна правна помоћ. Одбор за људска права односно, институција ЗВО-а је регистрована за бесплатно давање правне помоћи.

● **У чему су наши грађани највише дискриминисани?**

- Највећи проблеми су на пољу имовинско-правних односа. Ту се појављују одређене категорије људи, ево на пример наши финансијски оштећени пензионери, о којима смо и раније разговарали. То су људи који нису успели да оставаре своје право на пензије РХ у периоду када су, не својом кривицом, били онемогућени да их примају. Говоримо о људима који су у пензију отишли пре 1991. године и седам година нису примали пензију. То је један озбиљан проблем и ми покушавамо према институцијама РХ и правно и политички, да постигнемо некакав договор за обештећење. Други вид проблема је конвалидација правних аката донесених за време Републике Српске Крајине, исто тако наилазимо и на неуједначену правну праксу у бројним другим случајевима о чему сам већ говорио.

● **Јављају вам се људи чији су чланови породице убијени у рату, који су поднели тужбе против РХ и којима сад долазе на наплату некакви трошкови суђења. Шта ту можете да урадите?**

- То су људи који су тужили РХ и тражили од ње одштету због страдања чланова своје породице. Такви поступци углавном су завршавали негативним пресудама за оне који су их подносили с образложењем да је то отишло у застару, а исход таквих поступака у великом броју случајева јесте плаћање парничних трошкова. То су износи који нису ни мало наивни, мере се у десецима хиљада куна и људи су ту доведени у незавидан положај.

● **Каква је дефиниција таквих случајева? Да ли су то ратни злочини?**

- Несумњиво је да се ради о ратним злочинима, али за њих нико није одговарао.

● **Како су оквалификовани?**

- Ти случајеви оквалификовани су као појединачна убиства цивила која су се дешавала на овим подручјима и која су извршили непознати починиоци.

● **Рецимо, имате конкретан случај да је човеку жена силована, на крају је отишла у заједничко склониште Комерц, оданде је изведена и убијена. Како то може да буде оквалификовано, него као ратни злочин? Шта ви мислите? Зашто се то дешава?**

- По свим нормалним правним принципима и свим међународним конвенцијама, то би требало да се оквалификује као ратни злочин. Једноставно, мислим да не постоји воља и да се избегава квалификација таквих дела као ратних злочина.

● **У случају који сам поменуо убијена жена је Хрватица, а њен муж је Србин. Да ли је то дело оквалификовано другачије само зато што је њен муж Србин па онда нема везе ни то што је његова покојна супруга била Хрватица? Није ли то дискриминација и према већинском народу?**

- Очигледно јесте тако, али то је можда последица неког односа, ако је та жена за време ратног страдања остала на овим подручјима вероватно је проблем те природе што је муж припадник српског народа. Не знам, заиста не знам шта да кажем.

● **С обзиром на природу посла којим се бавите, а то је право, с ким највише сарађујете сада када сте овде, са којим институцијама, људима?**

- То су институције које делују на целом територију РХ. Једна од њих је Савет за националне мањине. Колико знам, ЗВО има

БИОГРАФИЈА

Зоран Баћановић рођен је у Вуковару 1977. године. Основну школу и Гимназију завршио је у Борову и Вуковару. Правни факултет завршио је у Београду где је стекао звање магистра права. У два мандата биран је за члана Већа српске националне мањине Вуковарско-сремске жупаније. Од јуна прошле године је председник општинске организације СДСС-а Борово.

сарадњу и са другим институцијама и удружењима. Једно од њих би било и удружење Документа, јер и са њима смо радили један пројекат који је био покривен средствима америчке амбасаде. Сарађујемо и са неким локалним удружењима која делују на подручју Вуковара и околине. Једно од њих је Удружење "Против заборавља". Између тог удружења и ЗВО-а постоји испреплетеност у покушајима да се случајеви цивилних жртава рата или неких других видова дискриминације припадника наше заједнице, боље сагледају и да им се пружи што боља правна и свака друга помоћ.

● **Колико су кршења грађанских права последица политике, а колико само непоштовања закона? Односно да ли овде долази до кршења права само због одређене политике или је нешто друго у питању?**

- Политика у многоме опредељује и усмерава и положај и начин остваривања људских права. Не би сада рекао да политика директно дефинише људска права или да их одређује,

али политичка воља је битан предуслов са остваривање било каквих права поготово људских и грађанских. С друге стране законска регулатива јесте, или би требало да буде изнад свега. Ако имамо неке законске категорије, ако имамо законе за које сви у РХ и не само у РХ, кажу да су прилично добро написани, од Уставног закона о правима националних мањина, Закона о сузбијању дискриминације и осталих закона, проблем је увек у пракси односно у провођењу тих закона. Ту увек долази до мешања политике и права, увек се појави одређени број људи који покушавају да та права маргинализују, да их сведу на неки минимум, да их не признају појединим категоријама људи или појединцима. Дobar пример имамо око увођења довезичности у Вуковару. Све законске одредбе су јасне и недвосмислене међутим, видимо шта се дешава на политичкој сцени. Да смо само у сфери права и поштовања закона не могу рећи да дискриминације не би било, али сигурно би је било мање него што је има сада.

● **С обзиром да сте млади, имате ли некакве планове и нове замисли у вези са радом Одбора на чијем сте челу? Да ли ће бити скупова овде, округлих столова?**

- Било би добро да рад одбора мало боље презентујемо људима.

● **Да будете транспарентнији?**

- Он је и овако транспарентан, али рецимо када се ради о случајевима који су очигледни примери дискриминације, то би сигурно требало више медијски да се испрати, јер било какав рад не даје добре резултате ако он није препознат у средини у којој се делује.

● **Имате ли неке статистичке податке? Да ли испратите поједине случајеве од момента када вам се грађани обрате па до њиховог решења? Да ли можда планирате да о томе направите некаку брошуру?**

- Ево, то би била једна добра идеја. Сваки случај који дође у Одбор за људска права ми евидентирамо и заведемо као посебан предмет у поступку. Дакле странка која је и пре пет година добила правну помоћ, њени подаци овде постоје и ту је сва документација везана за пружање те правне помоћи. Ми имамо табеле у којима се види број странака које су од овог одбора примиле правну помоћ. То су биле жалбе на управне поступке, приговори, молбе, тужбе Управном суду. Углавном случајеви везани за конвалидацију, обнову, добијање грађевинског материјала, здравствено и мировинско осигурање и остала права из сфере управног права. На пример, у 2011. години за помоћ нам се обратило 720 грађана.

● **То је доста велик број?**

- Јесте, мада и година је дуга. Долазе људи, институција има свој значај и улогу. Свакако би било боље да кршења права уопште нема, али такав је живот.

Славко Бубало

ВЛАСНИЦИ ЛОКАЛА У ТРГОВАЧКОМ ЦЕНТРУ ПИЈАЦА У ВУКОВАРУ ЈОШ УВЕК ЧЕКАЈУ КОНВАЛИДАЦИЈУ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ О ЊЕГОВОЈ ИЗГРАДЊИ

Коме смета ТЦ Пијаца?

● **Једно од здања у центру Вуковара које годинама чека решење о конвалидацији је трговачки центар Пијаца. Његова изградња започела је 1996. године након што су тадашње вуковарске власти уредно припремиле сву потребну документацију. Конкурс за изградњу ТЦ Пијаца расписан је 1996. године за време привремене управе УНТАЕС-а, а радове је отворио привремени управник тог подручја амерички генерал Жак Пол Клајн, лично. Пројектну документацију израдио је Архитектонско-грађевински институт Србије, а решење за изградњу донео је Секретаријат за урбанизам, стамбено-комуналне делатности и имовинско-правне односе општине Вуковар. Убрзо након тога у близини вуковарске пијаце никао је трговачки центар са укупно 47 локала у ком данас ради педесетак људи.**

Како је након периода Мирне реинтеграције и првих локалних избора дошло до смене власти у граду, односно почели су да се примењују закони и прописи РХ, сву документацију о изградњи центра требало је конвалидовати. Озбиљних препрека за конвалидацију није било, а за преузимање послова у делу Подунавља од стране хрватске владе и самог покојног председника Фрање Туђмана именован је инжењер **Ивица Крстановић** који је био заменик министра градитељства Јуре Радића. Комплетну документацију преузео је бивши грађевински инспектор у Вуковару инжењер **Влатко Штимац** из руку тадашњег директора фонда за развој града **Владе Маринковића**.

- Након извесног времена хрватски медији пласирали су информацију како су под темељима трговачког центра покопани посмртни остаци педесетак хрватских бранитеља што је изазвало прави шок у јавности, каже **Рајко Шукара**, један од власника локала у трговачком центру и човек који

поседује сву документацију од локацијске дозволе, конкурса за изградњу, пројектне документације, као и све пресуде, жалбе и комплетно документовану историју овог трговачког центра.

- Некоме једноставно није одговарало да толики Срби у граду имају посао и материјалну сигурност па је ова прича добро послужила како би онемогућила конвалидацију и коначно правно регулисање овог проблема. Трешало је унети немир и унети егзистенцијалну несигурност људи на овом простору, тврди господин Шукара.

- Нисмо се обесхрабрили и ја сам предложио да се цео простор дубински скенира. Претходно сам пронашао немачке и америчке стручњаке који специјалним уређајима могу да истраже земљиште и до седам метара дубине. Наравно, то је одбијено јер би на тај начин било доказано да је прича о закопаним људима под темељима центра измишљена, али су захваљујући тој иницијативи и хрватски медији о томе престали да пишу.

Рајко Шукара из Трпиње власник је највећег броја локала у ТЦ Пијаца и већ годинама води правну битку за конвалитацију докумената о његовој изградњи. Располаже са целокупном документацијом и уверен је да је решење врло близу.

Закулисне игре

Рајко Шукара тврди да је након тога неко наредио да се преузета документација уклони како би њихова конвалитација била онемогућена међутим, он поседује и документ о њеном запримању који је потписао већ поменути Влатко Штимац.

- Ту се веома некоректно понео виши инспектор **Словен Фонтана** који ме је позвао на разговор о којем такође имам комплетан записник. Он је констатовао да ми немамо дозволу за градњу. Од мене тражи да приложим документацију односно четири копије пројекта које ми нисмо имали. Ми објекат нисмо ни градили него смо само купили локале. Био је то трик на који нисам насео па сам их обавестио да они сву документацију већ имају јер ју је преузео Штимац, али они то не уважавају и већ 2003. године Министарство заштите околиша и просторног уређења доноси одлуку о рушењу свих 47 локала и то у року од 15 дана. На сву срећу, поседујем сву документацију, а у прописаном року набавио сам и оне четири копије пројекта директно из Архитектонско-грађевинског института Србије и били су јако изненађени када су то видели јер су мислили да ја то немам. Нисам одустао па сам поднео тужбу Управном суду који је донео пресуду којом је одлука о рушењу поништена.

Помозите, ми не знамо шта да радимо!

Рајко Шукара био је један од оснивача

СДП-а у Вуковару. Тврди да му је садашњи градоначелник **Жељко Сабо** чврсто обећао да ће, чим СДП у граду освоји власт, питање Пијаце бити решено, односно да ће сви документи о његовој изградњи бити конвалитовани.

- На жалост, чим је освојио власт градоначелник је заборавио на своје обећање и сада на све начине опструше да се ово питање реши, чиме је показао да само глуми социјалдемократу, каже господин Шукара. У међувремену се променио закон па Министарство околиша више није имало ингеренције над овим случајем него локална самоуправа. Господин градоначелник, након што сам урадио све што је од мене затражено, након што сам доставио сву документацију и остало, каже да он то не зна да уради, да не зна како то да конвалитише и писмено се обраћа Министарству заштите околиша, просторног уређења и градитељства у ком тражи помоћ у решавању питања конвалитације ТЦ Пијаца, објашњава Шукара.

У том писму од 29. октобра 2009. градоначелник између осталог каже: „Како се ради о врло сложеном и осетљивом предмету, који се решава више од 6 година, молимо вас за помоћ при решавању истога. Наиме, још 17. јула 2003. године Рајко Шукара из Трпиње, Велика 79, поднео је Уреду државне управе у Вуковарско-сремској жупанији, служби за просторно уређење, заштиту околиша, градитељство и имовинско-правне послове, захтев за конвалитацију предметне грађевинске дозво-

ле. Иста служба је решењем Класа УП/II-361-03/03-01/94, Ур. број: 2196/-03-01-03-02 од 27. августа 2003. године одбила захтев за конвалитацију. Против таквог решења Рајко Шукара уложио је жалбу која је решењем Министарства заштите околиша, просторног уређења и градитељства бр. Класа: УП/II-361-03/03-02/602, Ур. број: 531-04/2-1-03-3 од 15. октобра одбијена као неоснована. Након одбијене жалбе Рајко Шукара покренуо је управни спор пред Управним судом Републике Хрватске у Загребу који је тужбу уважио и поништио другостепено решење. Следом тога Министарство заштите околиша, просторног уређења и градитељства решењем Класа: УП/II-361-03/08-02/34, Ур. број: 531-04-1-08-2 од 11. фебруара 2008, поништило је првостепено решење и предмет вратило на поновни поступак.“

У даљем тексту писма градоначелник објашњава како је послове те врсте из надлежности Уреда државне управе сада преузео град Вуковар па самим тим и предмет Рајка Шукаре из Трпиње те писмо завршава молбом за помоћ јер, како је рекао, град нема пуно искуства у предметној проблематици па се због тога плаши да неће бити у стању да на одговарајући начин и правилно примене Закон о конвалитацији. Тиме је до даљњег одужио решавање овог проблема.

Министарство на молбу градоначелника одговара позитивно и изражава вољу да помогне, али мимо онога што чини градоначелник и пре одговора надлежног министарства Влатко Штимац од државне управе односно **Загорке Црногорац**, исходије решење којим се одбија захтев за конвалитацију јер нови власници локала немају уговор са бившом Скупштином општине Вуковар о међусобном уређењу односа иако је она лично писала те уговоре јер је у то време радила у општини и зна да они постоје.

Када је на једном састанку Рајко Шукара показао уговоре шефу Загорке Црногорац, односно предстојнику уреда државне управе **Горану Бошњаку** он је био изненађен и затражио њено објашњење. Загорка Црногорац је одговорила да она јесте написала да власници локала немају те уговоре али да то није изричито тврдила, завршава Рајко Шукара уверен да ће, када преброди локалну баријеру, нова власт РХ овај проблем решити како све не би завршило на судовима ван Републике Хрватске.

- Да ови локали некеме сметају доказује и то да ноћу ту нема расвете иако смо све припремили. Са друге стране, пијаца на којој ноћу нема никога светли као у Витлејему, каже разочарано господин Шукара.

Славко Бубало

У ЦЕРНИ КРАЈ ВИНКОВАЦА САХРАЊЕНА СТОЈАНКА ОЛУЈИЋ, ПОСЛЕДЊИ ИЗДАНАК СРПСКЕ ПОРОДИЦЕ ОЛУЈИЋ МУЧКИ ПОБИЈЕНЕ У ФЕБРУАРУ 1992. ГОДИНЕ

је издао наредбу „да се побију четници за које он зна“ те узму драгоцености и кућа минира, а Врховни суд, одлучујући по жалбама, казну му је преиначио на 15 година.

Мариу Јурићу и **Давору Лазићу** потврђене су првостепене пресуде од 12 односно 7 година затвора, док је **Зорану Поштићу** казна смањена са осам на 7 година затвора. **Мији Старчевићу** затворска казна од 10 година преиначена је на осам година.

- Била си заиста права оновремена Мајка Православна са свом својом трагедијом тугом и патњом коју су изазвали и створили нељуди, рекао је уз остало отац Предраг Азап опраштајући се од Стојанке алузијом на стихове познате поеме Владимира

Последње збогом Стојанки - “Мајци православној”

Назора "Мајка Православна".

Четворочлана породица Олујић зверски је и свирепо убијена из једине чињенице што

На месном гробљу у Церни 21. јануара, сахрањена је старица **Стојанка Олујић**, последњи изданак српске фамилије Олујић мучки и свирепо убијене средином фебруара 1992. године у овом селу недалеко од Винковаца. Стојанка се упокојила у 81. години живота, а опело је обавио протојереј-ставрофор **Предраг Азап** у присуству тридесетак мештана и пријатеља ове породице. Опелу је присуствовао и заменик жупана Вуковарско-сремске жупаније **Ђорђе Ђурчић**.

Стојанка Олујић мајка је **Радомира Олујића** који је, у ноћи 17. на 18. фебруара 1992. године убијен са својом супругом **Аницом** и двоје малолетне дјеце, сином **Марком** (1979) и кћери **Миланом**, рођеном 1976. године. Чланови породице Олујић убијени су у њиховој кући у Церни. Недуго након убиства, од шока који је изазвао такав злочин, умро је и Стојанкин супруг. Други њен син отишао је у Србију, а никакве родбине у Церни Стојанка није имала. С минималном пензијом, изолирана од већине села, она је до смрти проживљава пакао који је тешко описати.

Врховни Суд РХ смањео је затворске казне починиоцима овог ратног злочина. Петорица ХОС-оваца су на Жупанијском суду у Вуковару у фебруару 2008. године, након 11

месеци суђења, неправомоћно осуђена на укупно 57 година затвора. Судило им се под оптужбом за ратни злочин против цивилног становништва. У оптужници се наводило како су Олујићеви убијени у предвечерје, са 40-ак хитаца из ватреног оружја, док покушај минирања куће с мртвим телима није успео због нестручно постављеног експлозива. Умировљени пуковник ХВ-а **Томислав Муди** зван Чикаго, тада командант извиђачко-диверзантске чете ХОС-а у саставу ХВ-а, био је осуђен на максималних 20 година затвора јер

су били српске националности.

За разлику од исто тако трагичне судбине загребачке породице Зец о којој хрватска, али и светска јавност јако много зна, несрећа и трагедија Олујића није била медијски експонирана па се за њу и не зна у широј јавности. Информација о смрти последњег члана трагичне породице Олујић из Церне својеврстан је дуг наше заједнице Стојанки и њеним невинно побијеним најмилијима.

Боро Ркман

ЦЕНТРАЛНА СВЕТОСАВСКА АКАДЕМИЈА У ОСЕЧКОПОЉСКОЈ И БАРАЊСКОЈ ЕПАРХИЈИ ОДРЖАНА ЈЕ НА САВИНДАН У ХРВАТСКОМ ДОМУ У ВУКОВАРУ

Почуј глас свог рода

У програму свечане академије у част утемељитеља српске цркве и просветитеља српског народа, Светог Саве, учествовали су Вуковарско српско певачко друштво Јавор, хор свештеника епархије Осечкопољске и барањске, те Ансамбл народних игара Српског културног друштва Просвјета. Поред многобројне публике, која је до последњег места испунила свечану салу Хрватског дома у Вуковару, академији су поред владике **Лукијана** и свештенства епархије Осечкопољске и барањске, присуствовали генерални конзул Републике Србије у Вуковару **Живорад Симић**, посланици у Сабору РХ из редова СДСС-а **Драган Црногорац** и **Миле Хорват**, председник СДСС-а **Војислав Станимировић**, председник НС **Јован Ајдуковић**, градоначелник Вуковара **Жељко Сабо**, заменици Вуковарско-сремског и Осјечко-барањског жупана **Ђорђе Ђурчић** и **Јован Јелић**, начелници српских општина и други.

Све присутне је на самом почетку академије поздравио епископ Осечкопољски и барањски Господин Лукијан. Говорећи о значају лика и дела Светог Саве, владика Лукијан истакао је и следеће:

- Вековима смо пролазили кроз сцилу и харибду, прогањани, понижавани, мучени и на колац набијани, али смо остали достојанствени, сачували нашу свету Православну веру, наш језик, ћирилично писмо и све оно што је лепо и племенито. Све то и

још много тога што нас чини хришћанским народом пред осталим народима широм васељене."

Посетиоци академије имали су прилику чути неколико духовних песама у извођењу свештеничког хора под диригентском палицом протојереја-ставрофора **Ратомира Петровића**, а потом и ВСПД „Јавор“ којег води **Александра Кртинић**, као и видети сплет српских градских игара са краја 19. века, Ансамбла народних игара из Вуковара.

Беседу о лику и делу првог архиепископа српске цркве, просветитеља и најсјајније звезде на небу српске историје, као и о значају Светосавља за српску културу, одржао је ђакон трпињски **Радован Арсенивић**.

- Ако се одрекнемо свог духовног, а потом и националног лика, ако и опстанемо, бићемо неки други народ, а самим тим нас вероватно неће ни бити. Расрбљивање, макар било форсирано са стране, ипак се одвија у нама самима. Зато је одлука, као и увек, само наша. Потребно је ново освајање духовних и националних висина на којима су били наши свети преци. Те обнове, духовне, моралне и биолошке, без које нас, за коју деценију дефинитивно неће ни бити, нема без повратка Светосављу. Свему смо одлазили и враћали се протеклих година, једино Светосављу нисмо. Разлог томе је једноставан: Светосавље тражи духовни смисао, напор и жртву, моралну чврстину и високо осећање националне дисциплине и одговорности, а томе нас дух нашег времена не учи, нагласио је између осталог ђакон Арсенивић.

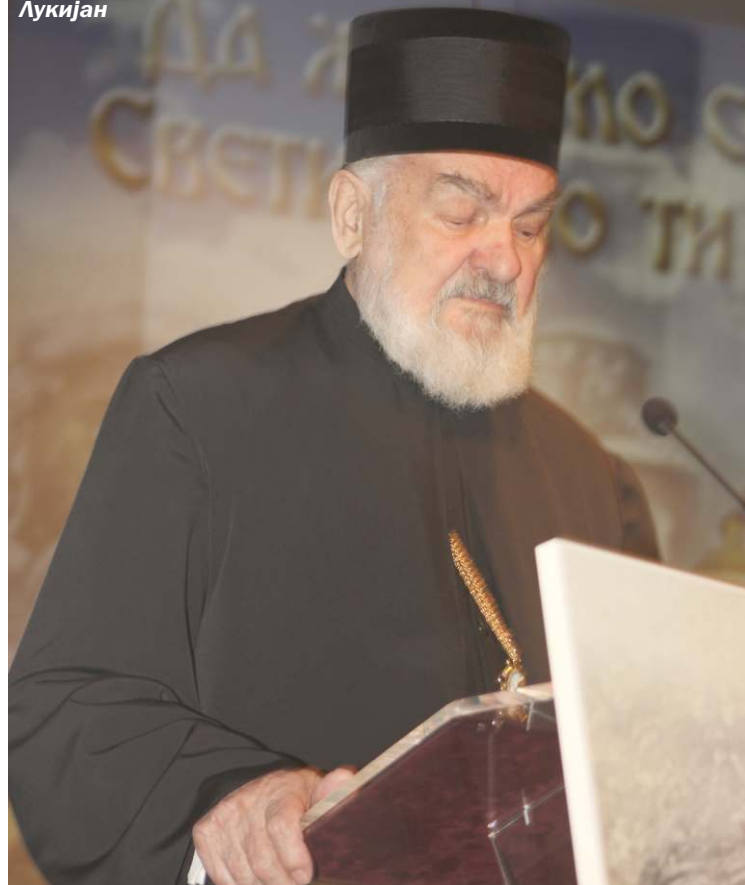
Светосавску академију, која је ове године одржана под слоганом „Да живимо сви у слози, Свети Саво ти помози“ стихом из Светосавске химне организовали су Епархија Осечкопољска и барањска и Српско културно друштво Просвјета.

Она је мали допринос очувању светосавских вредности које су нам и данас потребне с обзиром да живимо у времену свеопште кризе идентитета. Дело Светог Саве, који нам је подарио самосталну цркву, законодавство, писменост, и данас је актуелно, а посебно је значајно за Србе који се налазе ван граница своје Матице.

Срђан Секулић

Централна Светосавска академија Епархије осечкопољске и барањске одржана је у дворани Хрватског дома у Вуковару, а присутнима се обратио Његово преосвештенство Епископ Г.Г. Лукијан

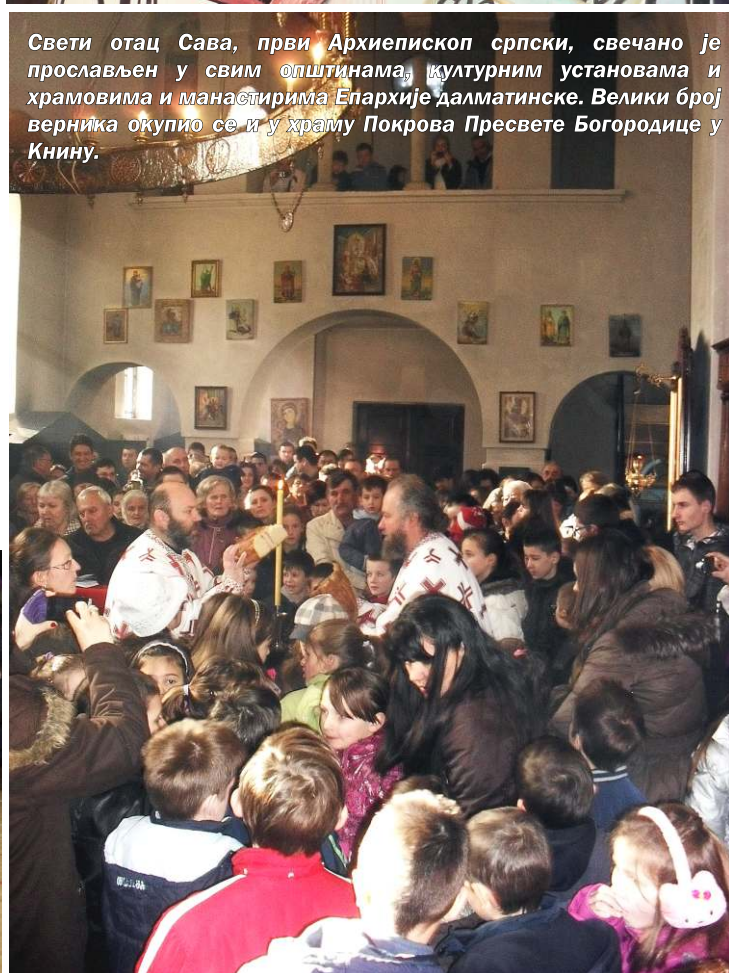
Дворана Основне школе у Борову за Савиндан била је испуњена до последњег места.

Свети отац Сава, први Архиепископ српски, свечано је прослављен у свим општинама, културним установама и храмовима и манастирима Епархије далматинске. Велики број верника окупио се и у храму Покрова Пресвете Богородице у Книну.

У Трпињи је школска слава прослављена у цркви Св. Вознесења Господњег, а у Борову у дворани Основне школе.

Малишани из Белог Манастира Савиндан су прославили у дворани тамошњег биоскопа.

На централној прослави Савиндана у Хрватском дому у Вуковару учествовали су и чланови Ансамбла народних игара СКД Просвјета из Вуковара.

Славски колач освећен је и у ОШ Сениша Главашевић, а малишани су извели колаж прошаран песмама, глумом и рецитацијама

Публика је до последњег места испунила и даљски Дом културе.

СВЕТСАВСКЕ АКАДЕМИЈЕ ОДРЖАНЕ ШИРОМ ХРВАТСКЕ

шло на приредбу па је школска сала била пуна.

Донација Правописа за све школе

Представници Заједничког већа општина посетили су 23. јануара Матицу српску у Новом Саду где се разговарало о будућој културној сарадњи ове две организације. Из најстарије српске културне институције обећана је помоћ Заједничком већу општина у стварању нових садржаја у циљу подизања квалитета културног живота Срба у Републици Хрватској, а договорена је и размена програма из области културе. Ма-

жио протонамесник **Владимир Вукосављевић**, а после освештања славског колача и жита, свештеник је домаћину чести-тао славу и уделио благослов свим присутнима, док су деци подељени пригодни поклони.

Уз присуство великог броја верника, у храму Покрова Пресвете Богородице у Книну, служена је света Архијерејска литургија у част првог архиепископа српског. Након литургије и резања славског колача, кнински малишани, полазници православне веронауке, својим рециталима величали су Св.Саву и његова дела. За све њих, и ове године, захваљујући Србима из дијаспоре и прилозима Епархији далматинској, били су припремљени поклон пакетићи који су додатно увећали радост. Исто Светосавско расположење владало је и у Кистањама, Пађенима, Марковцу, Сплиту, Имотском, и осталим местима где и данас има православног света.

У Белом Манастиру одржана Светосавска академија

У кино сали у Белом Манастиру 26. јануара одржана је традиционална Светосавска академија поводом великог православног празника посвећеног највећем српском архиепископу и просветитељу, утемељивачу српске цркве, државе и школства Светог Саве. Светосавска академија одржана је у организацији Српске православне парохије беломанастирске. Како и доликује на почетку академије сви учесници отпевали су Светосавску химну а потом је, пожелевши им добродошлицу, све присутне поздравио протојереј-ставрофор **Владо Кљајић**. Говорећи о Светом Сави Кљајић је, између осталог, истакао да је управо Светосавље један од симбола опстанка српског народа и цркве што се показало кроз векове у којима је било и тежих времена.

Светосавску беседу произносио је протонамесник **Драган Вукадиновић**, а у програму су учествовали беломанастирско Српско удружење мајка и дете „Пчелице“, секција младих „Св.Стефан Дечански“, песник **Рајко Кнежевић**, ученица **Александра Вукадиновић**, и СКУД „Јован Лазић“. На овогодишњој Светосавској академији били су градоначелник Белог Манастира **Иван Добош**, заменик градоначелника **Предраг Стојановић**, и заменик жупана Осјечко-барањске жупаније **Јово Јелић**.

Никола Милојевић
Васка Радловић
Зоран Поповић

Србе воли и за њих се Богу моли

Први српски просветитељ обележен је у свим основним и средњим школама у којима се настава одвија на српском језику и ћириличном писму. Школске приредбе у част Светом Сави протекле су у свечаном тону уз освешћење славског колача, светосавску химну и пригодне академије. Најмлађи су певали, рецитовали, глумили и показали колико знају о својој школској слави.

Основна школа Даљ, Трпиња, Борово као и вуковарске основне школе „Синиша Главашевић“ и „Никола Андрић“ само су неке од школа које су у духу православља прославили дан првог српског архиепископа. Савиндан је обележен и у неколико средњих школа у Вуковару у којима постоји настава српском језику. У Гимназији се прослављање Светог Саве одржава још од раних деведесетих година, а ове године наступили су школски рецитатори и Српско певачко друштво „Јавор“ уз многобројне госте из друштвеног и политичког живота. Приредба је због централне епархијске прославе померена за дан раније. Иако је била субота свих 140 гимназијалаца је до-

тица је овом приликом донирала најновија издања Правописа српског језика који су приликом светосавских свечаности поклоњени свим основним и средњим школама са наставом на српском језику.

Прославе у Книну и околини

Дан Св. Саве кнински малишани обележили су пригодним академијама у оквиру културних установа и својих православних храмова. Кнински пододбор културног друштва "Просвјета" тринаесту годину за редом, традиционално је Савиндан прославио као своју крсну славу. То је уједно била прилика да се у њиховим просторијама, један број малишана који похађају наставу на српском језику, као изборном предмету, представи присутнима својим рециталима, читањем одломака и песама о Св.Сави. И ове године просторије книнске "Просвјете" биле су премале да приме све симпатизере, чланове пододбора и децу, што је изазвало задовољство домаћина који је изразио жељу да се у наредним годинама окупљају у већим просторијама. Славску церемонију је слу-

НА ИНИЦИЈАТИВУ САМОСТАЛНЕ ДЕМОКРАТСКЕ СРПСКЕ СТРАНКЕ И СРПСКИХ ОПШТИНА ИЗ ПОДУНАВЉА И ОВЕ ГОДИНЕ САКУПЉЕНА ЈЕ ПОМОЋ У ВИДУ НАМИРНИЦА ЗА МАНАСТИР КРКА И БОГОСЛОВИЈУ СВЕТА ТРИ ЈЕРАРХА У ЕПАРХИЈИ ДАЛМАТИСКОЈ

Дванаести пут за редом отпремљена је помоћ за једину православну Богословију у Хрватској, у чијем су сакупљању учествовали Самостална демократска српска странка, општине Трпиња, Маркушица, Борово, Ердут, Негославци, Шодоловци и Јагодњак као и жупанијска, градска и општинска Већа српске националне мањине.

По речима председника СДСС-а **Војислава Станимировића** овакав вид помоћи сакупља се од 2001. године, а у њој не учествују само странка и општине у којима је СДСС на власти, него и приватници, али и појединци тј. обичан народ.

- И у будуће ћемо, колико год будемо имали могућности, помагати нашу једину Богословију у Хрватској, јер средства са којима они располажу нису довољна за њено нормално функционисање, истакао је Станимировић.

Богословија не сме да оскудева

Координатор ове акције био је одбор Самосталне демократске српске странке Вуковарско – сремске жупаније, а иницијативи ове организације одазвали су се сви који су били позвани.

- Желимо на овакав начин да укажемо на дух заједништва. Ми смо практично инструмент у рукама српске заједнице и као такви дужни смо да водимо бригу о нашем народу. У манастиру и Богословији бораве

и деца са нашег простора, из источне Славоније, Барање и западног Срема, али и да их нема ми бисмо свакако помагали нашу Богословију, речи су председника Вуковарско-сремског СДСС-а **Душана Јецкова**.

Помоћ је у Борову, 23. јануара, примио јеромонах Херувим из манастира Крка, а вредност сакупљених намирница је преко 20.000 куна. Ради се углавном о месним прерађевинама које је добровољно и бесплатно у својој месници у Борову обрадио **Живојин Бођирковић**.

- Ова помоћ за нас значи веома много. У име ректора Преосвећеног Владике **Фотија** и наставничког већа, ми се од свег срца захваљујемо српским властима и свима онима који су са овог подручја

сакупили ову помоћ. Надамо се да ћемо и даље сарађивати, јер свакако живот Богословије значи и опстанак српског народа на овим просторима, рекао је јеромонах Херувим.

Помоћ дочекана сутрадан

Сутрадан помоћ је стигла у манастир Крку, у који поред ове акције, током сваке године стиже доста помоћи, без које би Богословија тешко функционисала.

- Наша Богословија тренутно има 52 ученика и сваки дан спрема се око 200 оброка за ђаке, професоре и остале раднике. Ова помоћ која је стигла из Вуковара отприлике може да задовољи наше потребе за неких шест месеци. Иначе, за годину дана потроши се око две тоне меса, објаснио нам је економ у манастиру Крка и Богословији Света Три Јерарха, **Бојан Савић**.

Богословија Света Три Јерарха основана је 1615-е године и све до данас, уз неколико прекида условљених углавном ратним приликама, образује свештенички кадар који је активан у целој Српској православној цркви. Као таква, заузима високо место у очувању српског имена и православне вере, не само у Далмацији, него и шире.

ПРВОГ ЈАНУАРА У ХРВАТскоЈ ЈЕ НА СНАГУ СТУПИЛА ФИСКАЛИЗАЦИЈА КАО ПРОЦЕС БОЉЕГ ПРАЋЕЊА НАПЛАТЕ ПОРЕЗА. ОБАВЕЗА УВОЂЕЊА ФИСКАЛНИХ БЛАГАЈНИ ПРВО ЈЕ НАМЕТНУТА ВЕЛИКИМ И СРЕДЊИМ ПРЕДУЗЕЋИМА ТЕ СВИМ УГОСТИТЕЉСКИМ ОБЈЕКТИМА.

Нужност или нови удар на привреднике

Фискализација ће се према плану проводити у три етапе, започела је првог дана 2013. године и донела промена у раду угоститељских објеката. Првог дана априла исто очекује трговце и слободна занимања, а од првог јула и све остале који послују са готовином. Овај нови систем требао би да Министарству финансија омогући ефикасан надзор над прометом готовином и сузбијање сиве економије. Привредним субјектима у угоститељству и туризму стопа ПДВ-а од 1. јануара смањена је на 10 %, међутим, то је мала утеха јер државна контрола наплате пореза наступила је у време највеће кризе када је пословање многих једва одрживо. Набава нових благајни и потребне документације довела је до непланираних трошкова и измена у раду. Сви обвезници фискализације дужни су да набаве, фискалну касу, дигитални сертификат и осигурају интернетску везу с Пореском управом. Ово је обвезнике фискализације коштало у просеку 3.000 куна. Ту се убрајају: набавка (најфтиније) фискалне касе око 1.900 кн, дигитални сертификат 300 кн, интернет прикључак 170 кн, потребна трака за испис рачуна (за локале са мањим прометом) месечно стоји око 150 кн, те трошкови инсталације нових каси и уноса података.

- Фискализација јесте добар начин контроле рада како угоститеља тако и других правних субјеката. Међутим, сматрам да у Хрватској није прави тренутак за то. Поред тога што је велика економска криза проблем је и што је потребно одређено време за едукацију радника и прилагођавање на нови начин рада. Нама угоститељима то, поред примарних, ствара и додатне трошкове за набавку и инсталацију фискалних каси, ту су и дугорочни трошкови као што су одржавање уређаја, набавка потребне траке и слично. То нису велики издаци, али поред мноштва трошкова који нам се гомилају у последње време то представља удар на наш буџет. Мислим да је највећи проблем, за даљи рад, то што је тешко да се у овако кратком року прилагоди новим законским оквирима. Проблем је и то што при доношењу оваквих закона све третирају као локале у већим срединама, где су људи едукованији, где је промет готовином много већи и многе ствари другачије функционишу. У малим

срединама ситуација је сасвим другачија и зато имамо и веће проблеме, рекао је о тренутној ситуацији **Зоран Иван**, власник једног од неколико кафића у Даљу.

Сваки издати рачун биће евидентиран и надзиран у Пореској управи

Дигитални сертификат се у поступку фискализације користи за електронско потписивање елемената рачуна, те за идентификацију обвезника фискализације приликом електронске размене података. Тако би пре исписа сваког рачуна Пореској управи били достављени подаци: износ, време издавања рачуна, припадајући порез и подаци о запосленику који га издаје. Рачун мора бити потписан дигиталним сертификатом, а Пореска управа ће у неколико секунди проверити све елементе рачуна, одредити му Јединствени идентификатор рачуна (ЈИР) и дати зелено светло за његов испис. На тај начин сваки исписани рачун ће бити проверен и евидентиран, што ће држави омогућити да на ту трансакцију наплати порезе.

Без обзира на многобројне проблеме и апеле пословних субјеката закон је јасан, они који немају фискалне благајне не могу даље пословати. Седам дана након почетка примене фискализације кренуо је и надзор Пореске управе и најављено је да ће се онима који не издају фискалне рачуне забранити даљи рад. Тако су неки власници привремено и сами затворили своје објекте јер нису на време обезбедили све неопходно за издавање фискалних рачуна или су се, не њиховом кривицом, појавили проблеми.

- Било је проблема са фискализацијом, нисмо успели да на време добијемо интернетски прикључак, оператер нам није омогућио интернетску везу на време. Тако да смо размишљали да кренемо са издавањем рачуна без кода, али због тога нам је претило затварање локала. Одлучили смо да га сами привремено затворимо док не обезбедимо све потребно. Добра страна фискализације је олакшани посао у књиговодству, приликом прегледања рачуна, а када се уходају олакшаће посао и конобарима – рекао је **Алекса Поповић**, власник кафића.

„Друкери“ или контролори наплате пореза?

Како би фискализација успешно заживела Порезна управа отишла је толико далеко да је осмислила наградну игру. Директорица Пореске управе **Нада Чавловић-Смиљанец** за Дневник на ХРТ-у изјавила је да ће грађани, путем СМС-а или преко интернетске странице Пореске управе, моћи да пријаве рачуне који нису послати на фискализацију и биће награђени. Они који сакупе најмање 20 таквих рачуна улазе у бубањ за награду. Морају их у коверти послати Пореској, а буду ли имали среће могу да освоје 20.000 куна, колико износи прва награда, те 15.000 за другу и 10.000 за трећу награду. Једни сматрају да Влада ствара атмосферу у којој се грађани стимулишу да постану „друкери“, а други тврде како је нормално да и грађани учествују у контроли наплате пореза, јер они који варају државу, варају и саме грађане. Према проценама државу ће увођење фискализације коштати 43 милиона куна, а процењује се да ће се на тај начин захватити најмање 60 милиона куна који су до сада завршавали у сивој економији.

Јадранка Ј. Иван

Инспектори Пореске управе од 8. до 29. јануара обавили су 8.730 надзора привредних субјеката који подлежу закону о фискализације и утврдили 441 неправилност у раду. 413 обвезника фискализације отклонило је уочене неправилности, а 7 пословних простора је запечаћено. Од тога по један локал у Загребу, Дубровнику и Чаковцу, а по два у Вуковару и Сплиту.

НА ПОДРУЧЈУ ИСТОЧНЕ ХРВАТСКЕ МНОГИ ЉУДИ СУ ИЗ РАЗЛИЧИТИХ РАЗЛОГА БРИСАНИ ИЗ СПИСКА ДРЖАВЉАНА И ГОДИНАМА НЕ МОГУ ДА ВРАТЕ ТАЈ СТАТУС

Мирко је рођен 1984. године у Вуковару где је и одрастао, школовао се, одслужио војни рок, запослио се и оженио. Домовницу је добио 1997. и живео као сваки нормалан становник Републике Хрватске све до 2008. када Матични уред установљава да је незаконити грађанин ове државе јер је у књизи рођених уписан као босанскохерцеговачки држављанин. У Матичном уреду уверавали су га тада да се ради о административној грешци и читаву ствар пребацили у полицијску управу која поништава његово држављанство, матични број и све до тада важеће личне документе. Од тада до данас **Мирко Бијелић** је у Хрватској странац.

- Верујем да је мени приликом рођења грешком уписано БиХ држављанство. Та грешка није исправљена ни примећена ни након мирне реинтеграције када сам добио домовницу за коју сада тврде да сам је незаконито исходавао, а ја сам тада имао свега 13 година. Нисам држављанин Босне,

Азиланти у сопственој држави

а и нема смисла да то будем ако су ми родитељи и две године старија сестра држављани Хрватске. Чак је и мој отац рођени Вуковарчанин који живи у Бршадину, једина веза коју имам са Босном и Херцеговином је да је тамо рођена моја мајка, објашњава Мирко.

Када су га у полицији уверавали да се ради о безазленој грешци дали су му да потпише захтев за пријем у држављанство и са тиме се практично сложио са чињеницом да није држављанин. Недуго затим из Министарства унутрашњих послова стиже одговор са потписом тадашњег министра Томислава Карамарка да му се захтев за пријем у држављанство одбија јер „не поштује културу и уставно-правни поредак Републике Хрватске“. Након тога почињу прави проблеми и дугогодишње шетање између Матичног уреда и Полицијске управе.

- Имам све услове да добијем држављанство. Рођен сам овде и ту сам цео свој живот, отац ми је рођен овде, живим у Хрватској дуже од десет година, а сада сам и у браку са хрватском држављанком. Мислим да институције не раде добро свој посао. У мом случају нико неће да призна грешку и све се врти у круг већ пет година. Нема коме се нисам обратио и сваки пут добијам различите одговоре. Некад је ра-

злог наводно босанско држављанство, некад да сам незаконито исходавао до-

● Када су га у полицији уверавали да се ради о безазленој грешци дали су му да потпише захтев за пријем у држављанство и са тиме се практично сложио са чињеницом да није држављанин. Недуго затим из Министарства унутрашњих послова стиже одговор са потписом тадашњег министра Томислава Карамарка да му се захтев за пријем у држављанство одбија јер „не поштује културу и уставно-правни поредак Републике Хрватске“.

мовницу 1997., а некад да не поштујем правни поредак РХ. Када сам из Босне донео потврду да немам држављанство

нису је ни погледали, тврди Мирко који је из страха да његов случај не заврши у некој ладици МУП-а невољко пристао да нам прича о свом проблему.

Странац са сталним боравиштем

Мирко данас има личну карту за странце, на којој му је уписана вуковарска адреса на којој станује. За Хрватску он се и даље води као страни држављанин иако правно није ничији држављанин. Међу многобројним институцијама којима се обраћао био је и Центар за мир, правно саветовање и психосоцијалну помоћ чији правници су му дали потребне правне савете.

- Овај случај јесте правно јасан, али је у исто време и јако специфичан и комплексан. По мени ради се о томе да је неко у полицији схватио грешку и да сад покушавају да је исправе тако што су Мирку дали статус странца са сталним боравиштем који му ипак омогућава некаква права. Нови захтев за пријем у држављанство је поднесен прошле јесени и ми се надамо да ће почети и да се решава већ почетком пролећа, говори правник у вуковарском Центру за мир **Бранислав Текић**.

Ових пет година за Мирка је прошло као у кућном притвору. Имао је ограничено кретање, није смео да напушта државу, није мо-

гао да нађе посао. У међувремену је добио двоје деце за које није могао да привређује. Док је чекао одговор за пријем у држављанство Републике Хрватске посећивала га је и Сигурносно обавештајна агенција и према њему су се односили као према азиланту и потенцијалној опасности за државу.

- Све је почело због административне грешке, али су се у међувремену јавили многобројни проблеми, а под тим мислим на тај одговор о непоштовању правног поретка државе иако за то образложење није достављен ни један доказ. Не могу да утврдим да ли је моја национална припадност утицала на толико одуговлачење, али по свему што ми се издешавало мислим да сам у једну руку дискриминисан и шиканиран због своје националности, говори он.

Није јединствен случај

И Никола из Вуковара је имао идентичан проблем. У Матичном уреду су га 2011. године обавестили да је грађанин Босне на основу рођења оба родитеља на територији ове тада савезне државе.

Он је на сву срећу решио свој случај за само девет месеци, али са изузетком да, за разлику од Мирка, није потписао захтев за пријем у држављанство, иако је полицијска службеница инсистирала да то направи. Да је потписао аутоматски би му били поништени сви лични документи. Он је уместо захтева за пријем у држављанство затражио накнадни упис у књиге држављана што је било кључно да се његов случај не одужи као Мирков.

- Са тим потписом бих се практично одрекао хрватског држављанства да бих тражио ново и ја то нисам хтео да урадим иако су ми претили чак и депортацијом у Босну. Након тога тражили од мене да им донесем потврде из Босанског Новог, Котор Вароши и Бања Луке којима бих требао да докажем да нисам држављанин Босне и Херцеговине. Кад сам им и то донео понашали су се као да им ове потврде и не требају. Сада имам све нове документе и нови матични број, што говори да сам 10 година живео, школовао се и служио војску са погрешним и неважећим матичним бројем, говори Никола.

Према речима правника Бранислава Текића у овом тренутку има још десетак оваквих случајева који су нерешени. Реч је углавном о припадницима српске националне мањине са вуковарског подручја и о припадницима бошњачке заједнице са простора општине Гуња.

Никола Милојевић

ЗБОГ СВОЈИХ СASTOЈАКА ЛИМУН СЕ ДАНАС СВЕ ВИШЕ КОРИСТИ ПРИЛИКОМ ПРЕХЛАДА И ОБОЉЕЊА, А КАО ЛЕК КОРИСТИО СЕ И ПРЕ ДВЕ ХИЉАДЕ ГОДИНА

Моћна лоптица звана лимун

припремила: Ружица Докмановић

● Као најпознатији извор витамина Ц, лимун и његова киселина неутралишу отровне материје из организма, олакшавају варење и поспешују сагоревање масти. Предност овог воћа јесте то што се он може користити током целе године и то у различитим облицима. Може се пити као лимунада, као додаток чају или соковима.

Лимун је дрво из рода Цитрус (Citrus), а његов плод је пореклом из Индије где се узгаја већ две и по хиљаде година. Заједно са наранџом стигао је прво у Италију за време крсташких ратова и преносио се даље по Европи. Сматра се да су лимун у Средоземље донели Арапи и да се он на Сицилији узгајао већ у 10. веку, одакле се преноси и на источну јадранску обалу. У унутрашњост Балкана, лимун долази у средњем веку са Јадрана, а у Америку га је однео Колумбо. Данас су највећи узгајачи ове биљке управо САД и Италија.

Реч је о зимзеленој биљци која расте од три до шест метара висине, љубичастих цветних листића, а у одговарајућим условима роди и два до три пута годишње. Њен род даје плодове који се користе за јело, сок и прераду. Један плод има око 57% јестиве супстанце, кора чини 40% а семенке око 3% лимуна, иако има одступања. Због тога се лимун не користи само за добијање сока и лимунске киселине, него се од његове коре

прави кандирано воће а од семенки се добија уље, док се остатак прерађује за животињску храну. Плод лимуна садржи од 40 до 50% сока, жуте или бледо зелене боје, киселог укуса. Садржи 8% лимунске киселине, 3% шећера и пуно витамина, пре свега витамина Ц. У њему има калија, калција, мегнезија, фосфора, жељеза али и витамина А, Б1, Б6.

Због својих састојака лимун се данас све више користи у борби против прехлада и одређених обољења, али велику улогу имао је и у време када се није ни знало за појам витамина. Користио се као средство против крварења, отворених рана. На Сицилији се лимун употребљавао као дезинфектор воде, док су древни Египћани веровали да је лимун заштита против различитих отрова. Чак је у једном старом тибетанском манастиру пронађен запис на глиненим плочицама са рецептом за лек који се правио од лимуна и белог лука. Претпоставља се да је записан пре више од 2000 година, а користио се против триглицерида,

РЕЦЕПТ СА ТИБЕТА

Припрема: 300 грама белог лука и 1 килограм лимуна са кором (која није шприцана), ситно самлети. Након тога ставити да проври 1,5 литра воде а онда смањити ватру и додати самлевени бели лук и лимун па поклопити суд. На лаганој ватри ову смесу прокувати 15 минута (не дуже), затим склонити са ватре и оставити да се охлади. То је готов тибетански лек који треба сипати и чувати у поклопљеној стакленој посуди.

Овај лек се узима на празан стомак сваког јутра и то пола литре током 25 дана. Иза тога обавезно направити паузу од 10 дана а онда поновити поступак да побољшања здравственог стања. Након тога престати са употребом лека.

Треба се придржавати дневне дозе лека и паузе од десет дана између две терапије. Након оздрављења не треба узимати лек, већ само ако дође до погоршања здравственог стања. Здраве особе које се одлуче да лек узимају ради побољшања општег стања организма, треба да примењују само једну до две терапије годишње и то два пута по 25 дана у размаку од шест месеци.

(рецепт пронађен у старом тибетанском манастиру исписан на глиненим плочицама)

холестерола и кречних наслага на крвним судовима, али и за дуг живот.

Свемогући плод

Многи лимун сматрају једном од најкориснијих и најздравијих намирница на планети, управо због тога што штити од великог броја болести. Наука је потврдила да је он на самом врху намирница које садрже највише антиоксиданата, а његова киселина неутралише токсичне материје и њихово дејство, те због тога лимун убрзава разградњу масти. Редовно уношење лимуна у организам може да спречи бронхитис, артритис, висок крвни притисак, грип, бактеријске инфекције, бубрежни и жучни каменац. Најједноставнији начин за уношење ове намирнице јесте кроз пиће, а препоручује се исцедити лимун у 1-2 чаше млаке воде. Управо та чаша воде са

лимуном, свако јутро на празан желудац, стимулише пробаву и избацује токсине из организма. Поред тога, оно чисти јетру и стимулише њен рад, регулише рад метаболизма, а подстиче и стварање ензима у јетри. Вода са лимуном помаже пробави јер је њен састав сличан желучаној киселини, нормализује рад црева и олакшава њихово пражњење, те спречава грчеве и болове у мишићима. Одлично је средство против перути и масне косе и штити од стреса и депресије.

Витамин Ц

Жуто воће препознатљивог киселог укуса, богато је витамином Ц чији недостаци могу изазвати анемију, нарушити имунитет, узроковати пропадање и губитак зуби, те споро зарастање рана. Ц витамин је неопходан за здравље, а сок једног лимуна може да задовољи половицу дневне потребе за овим витамином, али како он брзо оксидира, лимунов сок се мора попити у року од пет минута након што се исцеди. Као најпознатији извор витамина Ц, лимун и његова киселина неутралишу отровне материје из организма, олакшавају варење и поспешују сагоревање масти. Предност овог воћа јесте то што се он може користити током целе године и то у различитим облицима. Може се пити као лимуната, као додаток чају или соковима. Такође се користи и као додаток чорбама, риби, месу али и колачима.

Лимун у борби против рака

У последње време почели су се појављивати научни докази који показују да лимун смањује ризик од настанка канцера и срчаног удара. Стручњаци који се баве канцером открили су да једна хемијска компонента у кори лимуна може да спречи развој ћелија рака, а иста та твар стимулише јетру да разлаже токсине укључујући и потенцијалне канцерогене. Поред тога, једна студија говори да људи који редовно пију црни чај са кришком лимуна ређе добијају рак од оних који то не чине. Тако је Амерички институт за здравље у

Балтимору, Мериленд, недавно објавио да је лимун 10 хиљада пута снажнији од хемиотерапија, а при томе не нарушава здраве ћелије у организму. Проблем је што још увек није позната количина која је за то потребна, па ни истраживања због тога још увек нису готова.

Иако толико година стара, ова воћка још увек није открила све своје могућности, а премда је имала разне функције још од давнина, данас се њено деловање детаљно анализира. Тако се постепено откривају њене предности и недостаци. Ипак, ако којим случајем ико посегне за лимуном као за „здравим начином живота“, добро је знати да ни у чему не треба претеривати.

ЛИМУН КАО СРЕДСТВО ЗА ОДРЖАВАЊЕ ЧИСТОЋЕ

- против неугодних мириса, тако што се исцеди у одвод и остави сат времена да делује
- за чишћење, тако што се кришка умочи у сол и потом се њоме отклања прљавштина, масноћа, каменац
- за чист прибор за јело, тако што се пола врећице соде бикарбоне помеша са кришком лимуна и са тиме се замени детерџент за суђе
- за чист и миришљав веш, тако што се у машину пре испирања дода кашика исцеђеног лимуна
- за прозоре, тако што се у две литре додају четири кашике исцеђеног лимуновог сока.

САВА МРКАЉ, ЈЕДАН ОД НАЈБРИЉАНТНИЈИХ УМОВА СРПСКИХ, ЛИНГВИСТИЧКИ ГЕНИЈЕ, ТВОРАЦ ПРАВИЛА „ПИШИ КАО ШТО ГОВОРИШ“ И УЈЕДНО ЈЕДНА ОД НАЈТРАГИЧНИЈИХ ЛИЧНОСТИ У СРПСКОЈ КУЛТУРИ И ИСТОРИЈИ.

таленту било од велике користи.

Мркаљево капитално дело – Сало дебелог јера

У нашој култури и књижевности постоје небројене заблуде и „културни“ митови. Једна од њих је нетачна чињеница да је правописну реформу започео и први формулисао Вук Стефановић Караџић. Учинили су то други пре њега, па тако међу именима као што су Гаврил Стефановић Венцловић, Доситеј Обрадовић, Захарија Орфелин, Павле Со-

је који се усуђују да у писању одступе од старе ортографије. Најлакше је остати при старом начину, само, да ли је и најбоље. Најважнији циљ и начело језика јесте његова највећа могућа разумљивост. Природно је дакле да је у језику потребно онолико слова колико има гласова. Ако их је мање, нећемо знати записати сваку реч, ако их је више, непотребна су, а могу бити и штетна.

Мркаљ као веома добро упућен у науку о језику каже да имамо толико загонетних слова да више не знамо читати славјанске односно црквене књиге. Зачуђује слобода с којом овај млади црквени питомац говори не само о црквеним словима већ и о Светом Ђирилу, приговарајући и њему, а још више, наравно, савременицима, због компликоване ортографије и непотребних слова, што ствара само неспоразуме. Међутим, ко нам брани да их изменимо – каже слободоумни Мркаљ, не знајући или не хајући за оне који су и још како бранили ма какву измену. Желећи да поједностави азбуку Мркаљ

пише: Љиљана Бајац

Сава Мркаљ: Заборављени лингвистички геније

Срби у данашњој Хрватској одувек су имали неповољну историјску судбину јер су се налазили између две велике царевине које су се бориле за доминацију над овим просторима. Организовани од стране Аустрије да буду живи бедем према Турцима, Срби на Војној граници били су у вечитом војном логору, увек спремни на рат. Пошто нису могли да имају миран живот, а без веза са националним језгром које је остало на истоку, Срби су тешко схватили колико је неопходан духовни рад и културно стварање. У средини где су једина културна средишта били манастири и црквене школе, надарени појединци нису могли да дођу до изражаја већ су се задовољавали општим нивоом образовања.

У таквим приликама, 1783. године у Ласињском Сјеничаку на Кордуну, рођен је лингвистички геније **Сава Мркаљ**. Године 1799. завршио је школу и затим постао српски учитељ у Госпићу. Касније је отишао у Загреб, у академију, па онда и у Пешту, где је слушао предавања из филозофије и математике на универзитету, а титулисан је као „свободних художества и филозофије доктор“. Био је добар зналац латинског и француског језика, а разумео је и грчки и хебрејски, што је његовом филолошком

ларић, Атанасије Стојковић и Јован Дошеновић, предњачи Сава Мркаљ. Он је 1810. године штампао своју чувену књижицу под насловом који одмах открива његов став Сало дебелог јера либо Азбуко-протрес у Будиму. Ту се Мркаљ залаже за фонетски правопис, а против је старог коренског, етимолошког правописа и непотребних писмена (слова), танког и дебелог јер. Наслов је метафоричан – „сало“ пошто је „јер“, знак за непостојећи глас, дебело, има испупчење, те је потпуно сувишно у писању.

Шта садржи ово делце од 18 страница, како га сам аутор назива у својој посвети „Михаилу Коићу, Купцу и Гражданину пештанском, наука љубитељу, почитатељу и благодетељу књижника“, вероватно своме мецени? Књига је мало позната, често је помињана, али није истакнут њен значај ни пионирска улога Мркаљева. Сало дебелог јера сачувано је у једном једином примерку који се чува у библиотеци некадашње Српске православне велике гимназије у Новом Саду, јер је књига уништена, као опасна. Године 1947. Матица српска издаје је као фототипско издање.

У предговору Мркаљ каже да је Доситеј изостављао дебело јер и да је писао народним језиком, започињујући нову еру. Многи посвећују пажњу језику, али мало их

предлаже да се оставе многа слова, па између осталог и јота, затим Х за које сељани Срби не знају, но мало уљуднији готово увек га изговарају и да би нам требала слова за Љ, Њ и Ћ. Азбука треба да има 29 слова и сва да буду јединозвучна и тада ће бити савршена.

И ето, углавном, цео систем наше азбуке и фонетског правописа је ту, у 18 страница тог значајног, прилично заборављеног дела. Требало је да се узме јота тј. Ј коју је Мркаљ назначио, да Лукијан Мушички оживи Венцловићево Ћ, да Вук споји Л и танко јер и Н и танко јер и добије Љ и Њ и дода Џ за стране речи и велики посао је завршен: једноставна азбука за народ, може да замени стару, црквено-патрицијску.

Зар онда Мркаљ није стварни творац наше поједностављене азбуке и фонетског правописа? Он то објављује као манифест: „Од данас наш правопис подвргава се под начело: 'Пиши како говориш!'“ Нашу децу у школама данас уче да је Вук рекао „Пиши као што говори, читај како је написано“, а треба увек имати на уму да је то први изрекао Сава Мркаљ, само без овог другог дела, и на тај начин разбити заблуду.

Сава Мркаљ је такође значајан и као песник. Од њега је остало, колико се за сад зна, 25 песама, од чега 13 оригиналних

САЛО
ДЕБЕЛОГА БРА
ЈАВО
АЗБУКОПРОТРЕС.

У Будиму Граду,
Писменица Краљевскога Свјучна: Венгерскога.
1810

беник, Срем, Сремски Карловци, Нови Сад, Банат, Војнић). Ово његово крстарење неки истраживачи називају лутањем изгубљеног човека. Међутим, може се закључити да је Мркаљ тако обављао патриотску мисију образовања и васпитања одабраног кадра. Пре десетак година откривен је занимљив податак: Мркаљ је био приватни учитељ у Шапцу, где му је ученик био Јован Нинић, који је касније постао познати родољуб и мецена Ђорђа Марковића Кодера. О томе се 1844. године у Подунавци појавила и песма у којој српска младеж слави Мркаља и његов утицај на ученике. Мало је познато и о Мркаљевој мисији у Далмацији, где је водио

и 12 превода, препева и прерада. Премда Србин из западних крајева, Мркаљ је певао, како каже "сремачки", тј. екавски, и то девокализујући вокално »р« (Србин, смрт уместо Србин, смрт). Прва његова песма потиче из 1805. године. Реч је о Оди Кирилу Живковићу, епископу пакрачком, и то на рускословенском, новом црквенословенском језику, а у коауторству са Павелом Докторовичем.

Од 13 изворних песама само су три објављене за његова живота, и то пред његову смрт, док је био у бечкој болници. Пет изворних песама и пет превода са препевима открио је Владан Недић 1959. године, међу њима и антологијску песму "Јао, јао, јао тристо пута". Међу осталим његовим песмама истиче се "Сонет преславну Архипастору" (тј. Мушицком, епископу Карловачке епархије), у коме из чарне ноћи вапе за повезаношћу и јединством Срба, које само „вера и језик“ могу спасити од прождрљивог вука асимилације.

Међутим, представа о Мркаљу била би недовољна, уколико се не осврнемо на његово учешће у живој и практичној борби за егзистенцијалне циљеве српског народа. Након изненадног и неуспелог покушаја да се замонаши, Мркаљ обилази све крајеве у којима Срби живе (Глина, Карловац, Ши-

жестокую борбу против унијаћења, и у исти мах храбрио српско неуро свештенство. По сведочењу протосињела Кирила Цветковића, Мркаљ је надмоћно побеђивао унијатске мисионаре и заговорнике, вешто се одржавајући у канцеларији, унијаћењу склоног, владике Краљевића, на кога је ускоро група завереника покушала атентат. На Цветковићево упозорење, да би га ускоро могла „беда снаћи“, Мркаљ је одговорио: „Ја ћу бранити своју веру и цркву, и учићу свакога да постојан и тврд у вери буде, и своју част и завичај, који се ни за какво благо купити не може, да чува и брани.“

Страдалник Сава Мркаљ

Захтевом да престојародни језик постане књижевни Мркаљ се замерио црквеним властима. Митрополит је тада био свемоћни Стеван Стратимировић, упорни поштовалац славеносрпског језика и етимолошког правописа, и он је "Сало дебелога јера" схватио као напад, па је од пештанске цензуре захтевао да се више нипошто не смеју штампати списи слични Мркаљевој. Сава Мркаљ се убрзо повукао у манастир Гомирје и постао монах Јулијан. Пошто је оптужен за побуну и непријатељство према цркви, братија га је гонила, кињила и мучила

САВИНЕ ЗАСЛУГЕ

Сава Мркаљ је пао у заборав и познато је име тек у стручним круговима и круговима познавалаца његова дела. Данас, ми морамо то да исправимо јер Сава Мркаљ је први југославенски филозоф звукова српског језика, како тврди Ватрослав Јагић. Затим, од његових само дванаест оригиналних песама, три су ушле у наше савремене антологије, дакле четвртина, што је задивљујући бројчани однос на који скреће пажњу Душан Иванић. Мркаљ је 1822. године први дао пример сонета у правом јампском једанаестерцу, који је до 1959. године, нажалост остао у рукопису. Он је претходник Лазе Костића у примени јампског десетерца. Мркаљ се огледао и у књижевној критици као бриљантан полемичар, нпр. у критици Видаковића. Осим тога, био је умни теолог, посебно христолог, који је, према митрополиту Амфилохију Радовићу, по духу био сродан Његошу и који је поседовао не само тананост филолошку и метафизичку, него и тананост теолошку.

глађу докније полудео.

Презрен и бојкотован почео је да пада у меланхолију и тешка депресивна стања. Мркаљ је имао чудну фиктивну идеју да га од свуда гони потајни непријатељ, неки зао дух.

Године 1817. под притиском или сасвим без снаге написао је Палинодију којом се одрекао своје књиге и својих идеја, одрекавши се тако славе и права на ведро сећање из 1810. године.

Убрзо бива размонашен и препуштен дугом и мучном путовању. Уз несигурну егзистенцију приватног учитеља, са одбијеном жељом да га поново приме у манастир (1825), у нервном растројењу повредио је човека који је од њега тражио приватне часове из латинског. Тако је доспео у затвор, где је мучен. Преко карловачке болнице стиже у душевну болницу у Бечу где га је и Вук посеђивао и где је 1833. године и умро.

Господо! Реците отворено! Не смета вама ћирилица, него Срби

На срећу или несрећу имам памћење као слон па се тако врло добро сећам 1989. године и једног летњег „Недељног поподнева“, емисије колажног типа која се наизменично пуштала из београдског, загребачког и сарајевског студија. Сваке недеље, одређеним редоследом, емисију је припремао други ТВ студио. У склопу емисије приказивани су и филмови па је тако у београдском термину у оквиру „Недељом поподне“ приказан филм „Краљевих и просјак“ снимљен према роману Марка Твена. Они мало млађи тога се сигурно не сећају и сада се сигурно питају о чему овај човек лупета, али они који имају довољно година сигурно ће се сетити. Наиме, било је то први пут да се на Телевизији Загреб, и не само на њој него и на телевизији уопште, емитује филм титлован на ћирилици. Први и последњи.

Након тога на ноге се дигла цела тадашња хрватска јавност. Као да је јуче било, сећам се загребачких госпођа које су новинари салетали на улицама главног града Социјалистичке Републике Хрватске и које су протествовале јер нису могле да због ћирилице разумеју о чему се у филму ради. „Закај они нами приказивају филм ак је доље ћирилица? Па ми то немремо проћитати!“ – говориле су у глас.

Цела емисија која је наредне недеље ишла из загребачког студија била је посвећена реакцијама на Краљевиха и просјака титлованог ћирилицом. Сећам се и да је, гостујући у тој емисији, једино Игор Мандић, познати хрватски књижевни критичар, есејиста, колумниста и полемичар, бранио ћирилицу право на постојање и равноправну употребу уз латиницу. Мандић је, супротно од старих загребачких фрајли, био одушевљен што је коначно доживео да на телевизији види филм титлован ћирилицом. Памтим како је рекао да то није одмах ни приметно него да му је на то пажњу скренула супруга, која је заједно са њим гледала филм.

„Наравно, то је зато што сам писмен па знам оба писма.“ – прокоментарисао је тада лаконски Мандић.

Од тада па до рата 1991. није прошло много времена. Све се након тога јако брзо одвијало. Зато, ако мене питате када је почео рат у бившој Југославији, ја бих без имало оклевања рекао: у лето 1989. године.

Те године у Вуковару и у Хрватској уопште, није било пролевања крви, није било убијања, палежи, пљачкања, силовања, стрељања. Ничега од тога није било, а хрватска јавност опет је била против ћирилице иако су Срби тада у Хрватској чак били конститутивни народ и иако нас је тада било бар 400.000 више. Ако све набројано противници ћирилице сада потезу као аргументе, које аргументе су имали онда? Сем мржње никакве, онда и сада.

Питање ћирилице у Вуковару није питање односа према неком писму, већ односа према целом једном народу. Још давно, 11. октобра 1869. године Хрватски сабор донео је одлуку да се проведе одредба Главне скупштине жупаније сремске о укидању ћириличног писма донешена 1861. године, о чему постоји и писано сведочанство. Тадашњи српски прваци у Вуковару писали су аустро-угарском цару Фрањи Фердинанду и молили га да ту одредбу Хрватског сабора укине.

Ратни злочинац и поглавник квислиншке НДХ Анте Павелић, 25. априла 1941. године доноси одредбу о забрани ћириличног писма на целој територији своје квази-државе.

Дакле, ово сада је само континуитет и ништа друго. Било би поштено да то јавно и кажу. Не смета њима ћирилица, да нема Срба већ би је уписали у УНЕСКО као своју културну баштину. Људима попут оних који су на паркингу вуковарског хотела „Дунав“ 2. фебруара режали на ћирилицу она је само

параван иза кога се крију, њима у ствари сметају Срби. Волели би да их у Хрватској више нема ни једнога и жале што и овде није било Олује. Зато су на протест и дошли у војним униформама и махали ратним заставама.

У жељи да се допадне демократској Европи и закључи приступне преговоре ондашња власт је донела Уставни закон о правима националних мањина. Садашња власт треба на делу да докаже да тај закон није донешен са фигом у џепу, односно у нади да се услови за његово испуњавање никада неће испунити. Или то, или да попусти људима који су папрено наплатили своје такозвано домољубље и за које рат неће проћи док и један Србин хода земљом коју они сматрају само својом.

Увели је они или не, ћирилица је већ победила јер је натерала лицемере да покажу своје право лице. Од 2. фебруара ништа више неће бити исто. Ми нећемо престати да је учимо, да је читамо и да је пишемо. На послетку, од свега тога за нас ће бити више користи него штете. Све маске су пале па ни градоначелник Вуковара, који би мало био социјалиста, а мало десничар, по потреби, сигурно неће добити више ни један српски глас. СДП можда и хоће, јер су њен образ и част одбранили људи као што је министар управе Арсен Баук који је у целој овој причи до сада био и најпоштенији.

Мудре мисли и изреке

Када се душа одвоји од Бога, видимо потпуно редукован свет. Страх није ништа друго, до осећај губитка везе са Богом пред лицем насиља.

Алексеј Кадочников

Кад се човек роди, цео свет се радује, а само он плаче. Али треба да живи тако да, кад умре, цео свет плаче, а само он се радује.

Патријарх српски господин Павле

Не верујем у теолошког бога који награђује добро а кажњава зло.

А. Ајнштајн

Бога је тешко спознати, али то не значи да га нема, него је то знак Његове величанствености, а наше слабости.

Лав Николајевич Толстој

Бог је једино биће које, да би владало, не мора чак ни да постоји.

Ш. Бодлер

Мојсије је, не трепнувши оком, написао: „ Бог држи у својој руци срце краљева.“ То је немогуће из два разлога : Зато што Бог нема руке и зато што краљеви немају срца.

В. Иго

Представите себи најтамнију ноћ, најцрњи мермер и најцрњега мрава. Бог у таквој, без звезда ноћи, на таквом мермеру, не само види овога мрава, но чује и топот ногу његових.

Арапски мудрац

Читајући (или гледајући) како неки верници мрзе и прогоне оне који не верују, помишљао

сам да се они тако можда несвесно свете и за своје слабо и недоследно веровање. То су често ревносни и нечовечни фанатици.

Пред том појавом у мени се јављала помисао да би за оне који не верују, било лакше и боље кад би верници заиста веровали тврдо и потпуно у све оно што називају својом вером.

И. Андрић

Бог је створио само воду, али човек је направио вино.

В. Иго

Бог је као чиста вода коју бисмо хтели да попијемо; а не можете чисту воду налити у прљав суд, па онда судити о њеној чистоћи.

Лав Н. Толстој

Ово је једна велика несрећа човекова. Има само два осећања која су два највиша духовна богатства, поред којих и најсиромашнији човек не може бити потпуно убог: то су патриотизам и вера. Ко воли своју отаџбину, он увек живи у широком простору, на великом сунцу, у великој заједници, као што човек који искрено верује у Бога није никад ни сам ни безнадежан. Без ова два осећања, човек је пропалица.

Ј. Дучић

Не, ја не верујем да постоји Бог. Ја знам да Он постоји. И то ми је једино знање што има неку вредност од свега мога знања.

Михајло Пупин

Јесте ли знали да?

- ваше тело у секунди створи и убије око 15 милиона крвних станица?

- птице и мали глодари имају дужи животни век у кавезима него у дивљини?

- је Нил Армстронг провео 3 недеље у карантину по повратку са месеца?

- је у раздобљу од 1845 - 1847 више од милион и по Ираца емигрирало у САД због глади?

- се шансе за добијање близанаца повећавају код жена након што пређу 35 годину?

- су Астеци веровали да добрим боговима треба приносити људске жртве како би их штитили од злих богова?

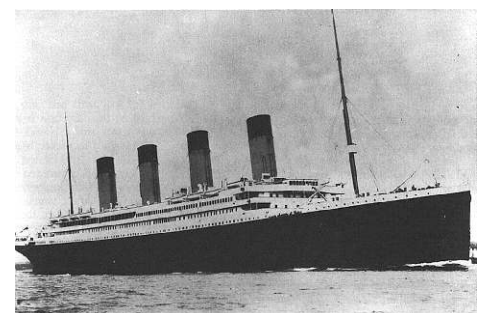
- су астронаути потврдили да Кинески зид ипак није видљив голим оком са Месеца?

- реч анђеололази од Грчке речи ангелос која значи гласник?

- је Јужна Африка највећи светски произвођач злата?

- је брод Титаник био проглашаван непо-

топљивим?

- ЦИА постоји од 1947 године?

- вулканска лава има температуру од 850 степени целзијуса?

- је Рембрант насликао око 60 ауто-портрета?

- просечан човек може чути лављу рику на удаљености од 8 км?

- Моцарт нема обележен гроб?

- је Наполеон наводно носио чоколаду на свим својим војним походима?

ТУРНИРИ ДОВОДЕ ДО ПОПУЛАРИЗАЦИЈЕ ШАХА НАРОЧИТО КОД МЛАДИХ

Победника одлучило последње коло

Двадесетпетогодишњак из Борова, **Бојан Радуловић**, победник је турнира у шаху који се одржавао у Трпињи од 11. до 24. јануара. Друго место заузео је **Велиша Младеновић**, а треће **Јовица Кнежевић**. Најбољим играчима уручени су пехари, а првих седам играча добило је награде.

ФИДЕ-мајстор, Бојан Радуловић, од своје шесте године игра шах, а каже да је победу очекивао.

- Од самог почетка сам био фаворит јер и пре сам побеђивао на овом турниру, тако да ме прво место није изненадило. Турнир је био доста тврд и до краја је било неизвесно. Последњи меч је пресудио, јер ми је та победа требала да би освојио турнир, изјавио је Бојан.

Шаховски турнир се већ десет година одржава у Трпињи, а од прошле године се зове Меморијални турнир **Младен Атанацковић**, у част преминулом члану клуба. Осим домаћих шахиста на њему учествују и играчи из клубова у околини, па је тако било више од 20 учесника. Такмичило се појединачно, играло се девет кола швајцарског система а парови су се извлачили компјутерски. Темпо игре је био 90 минута плус 30 секунди по потезу за целу партију.

Вицешампион и прошлогодишњи победник, **Велиша Младеновић**, сматра да су овакви турнири добри због популаризације шаха, нарочито код младих. - Већ годинама имамо проблем са млађим играчима јер их је тешко приволети да играју шах. Али ове године је основана школа шаха за децу и мислим да смо на добром путу да дођемо до младих на-

следника – рекао је Младеновић.

У склопу турнира одржавало се и Кадетско првенство клуба на коме је учествовало 20 такмичара подељених у две групе. Једну групу чинила су деца до једанаест година, а другу групу шахисти од дванаест до шеснаест година. У првој категорији победио је **Петар Ристанић**, док је у другој победнички пехар освојио **Лазар**

Лукић. За најуспешнију кадеткињу проглашена је **Зорана Вукајловић**. Кадетска секција основана је пре два месеца и већ препознаје добре таленте.

Шах клуб Трпиња основан је 1973. године као шаховска секција и до рата се такмичио у Другој славонској лиги. Имао је успеха од Кутјева, Старе Градишке па до Илока, а та је традиција настављена и после рата.

- Такмичили смо се од Пете лиге, која више не постоји, па Четврте, Треће и ове године смо ушли у Другу лигу. Највећи успех јесте тај пласман у Другу лигу, али има домаћих шахиста који су остваривали појединачне успехе, говори благајник клуба **Миленко Маширевић**.

Ово је био први у низу турнира, јер трпињски клуб ове године слави јубиларних 40 година постојања. Поводом тога у априлу ће их посетити и велемајстор **Мирољуб Лазић** из Србије, а у јуну планирају да буду организатори и домаћини Жупанијског појединачног првенства у шаху. Биће то још једна прилика да се чланови овог клуба докажу у још јачој конкуренцији.

Рујица Докмановић

Следећи број Извора излази у среду 20. фебруара